

25 AUGUSTUS 1914

“GEVECHT VAN SNAESKERKE”

[grondgebied LEFFINGE op de wijk Kromme Elleboog]

Relaas van een treffen, tijdens de begindagen van de Grootte Oorlog, tussen een Duitse cavalerie-eenheid op verkenning naar Oostende en inderhaast opgeroepen Belgische gendarmen.
Roger Rondelez

“GEVECHT VAN SNAESKERKE”

25 AUGUSTUS 1914

(grondgebied LEFFINGE op de wijk Kromme Elleboog)

Relaas van een treffen, tijdens de begindagen van de Grote Oorlog, tussen een Duitse cavalerie-eenheid op verkenning naar Oostende en inderhaast opgeroepen Belgische gendarmen.

Roger Rondelez

Woord vooraf

De geschiedenis van de "Eerste Wereldoorlog" is ontelbare keren beschreven en herschreven en dit over alle facetten ervan. Nog steeds inspireert deze oorlog – en niet alleen - geschiedkundigen om een of andere gebeurtenis of bijzonder aspect te onderzoeken. De herdenkingen rond het 100-jarige begin van de "Eerste Wereldoorlog" zullen daar in sommige gevallen zeker toe bijdragen.

De herinneringen aan de Grote Oorlog gaan meestal uit naar de belangrijke veldslagen of oorlogssituaties waarbij duizenden soldaten van de deelnemende legers sneuvelden. De talrijke bezoeken van buitenlandse staatshoofden en regeringsleiders, herdenkingsfeesten, historische evocaties, bloemenhuldigingen en zoveel meer geven die gebeurtenissen nog eens extra aandacht. Maar tijdens deze oorlog hadden er ook vele gebeurtenissen plaats die geen of nauwelijks aandacht kregen in de geschiedenisboeken. Ze waren daarom niets steeds minder pijnlijk en zeker niet voor de families van diegenen die sneuvelden ver van het eigenlijke oorlogsfront.

Het "Gevecht van Snaeskerke" behoort m.i. tot de categorie van kleine gebeurtenissen die zeker geen invloed heeft gehad op het oorlogsgebeuren van 1914. Het is misschien daarom dat er relatief weinig over gekend is of dat er weinig onderzoek is naar gedaan.

Tijdens de eerste maand van de oorlog richtte de invaller zijn inspanningen vooral naar Frankrijk. Eens Brussel veroverd zwenkte het Duitse leger naar het zuiden en het grootste deel van Oost- en West-Vlaanderen was (nog)niet bezet. Toch bevreesd voor de aanvoer van versterkingen over zee kregen Duitse verkenners de opdracht in onze contreien te patrouilleren. Langs Belgische zijde was de verdediging van beide provincies toevertrouwd aan de Gendarmerie, de Burgerwacht en vrijwilligers.

Tijdens een verkenningsopdracht naar Oostende botsten de Duitse verkenners op een eenheid van de Gendarmerie die zich in hinderlaag had gelegd op de weg van Gistel naar Oostende aan de "Kromme Elleboog" te Leffinge. Eerder waren de verkenners aan de Kalsijdebrug te Snaeskerke opgehouden omdat de brug opengedraaid was. Dit korte oponthoud is het eigenlijke begin geweest van de schermutseling die daarop volgde en vermoedelijk verwijst "Het Gevecht van Snaeskerke" – dat zo de geschiedenis is ingegaan – naar de plaats waar het eerste incident plaats greep.

De inhuldiging van de gedenkplaat aangebracht op de Kalsijdebrug is een eerbetoon aan de 5 gendarmen die er sneuvelden. Bij deze herdenking gaan de gedachten ook uit naar hun collega's die tijdens het begin van de oorlog sneuvelden in identieke omstandigheden in Visé, Kumtich en Edemolen-Nazareth. Net als in deze locaties het geval is hoop ik dat in de toekomst het "Gevecht van Snaeskerke" blijvend zal herdacht worden.

Inleiding

Op dinsdag 25 augustus 1914, in de vroege ochtend greep er aan de "Kromme Elleboog" gelegen op het grondgebied Leffinge een confrontatie plaats tussen een Duitse cavalerie-eenheid tijdens hun verkenning naar Oostende en een inderhaast opgeroepen eenheid Belgische gendarmen die zich aldaar in een hinderlaag gelegd had. Deze confrontatie zou in de geschiedenis van de Rijkswacht ingaan als het " Gevecht van Snaeskerke" ⁽¹⁾.

De Duitse verkenners trokken zich na een kort maar hevig gevecht terug richting Torhout. De balans was relatief zwaar, de Gendarmerie verloor vijf mensen ter plaatse en langs Duitse zijde was één soldaat zo ernstig gewond dat hij enkele dagen later overleed in het militair hospitaal van Oostende.

Alhoewel het "Gevecht van Snaeskerke" ⁽²⁾ doet vermoeden dat de confrontatie plaats vond op het grondgebied van Snaeskerke is dit niet het geval. De Kalsijdebrug over het kanaal Plassendale – Nieuwpoort, gelegen op grondgebied van de gemeente Snaeskerke speelde hierbij een voorname rol.

Het eigenlijke gevecht echter greep plaats op het grondgebied van Leffinge, op de wijk "Kromme Elleboog".

¹ Snaeskerke was in 1914 een zelfstandige gemeente maar is nu een deelgemeente van de stad Gistel (Snaeskerke).

² Het dagblad "L' Echo d' Ostende" van woensdag-donderdag 26-27 augustus 1914 heeft het over "L' échauffourée de Snaeskerke" (De schermutseling van Snaeskerke)

Eveneens bij wijze van inleiding is het belangrijk te vermelden dat de Duitse cavalerie-eenheid een eskadron Kurassiers betrof en geen Ulanen zoals soms verkeerdelijk wordt aangehaald.⁽³⁾

Maar terecht mag men opmerken dat, de locatie waar het gevecht plaats greep, noch de aard van de tegenstrever iets zullen veranderen aan het droevig lot van de gesneuvelde gendarmen.

Algemene oorlogssituatie medio augustus 1914

Op 4 augustus 1914 was het Duitse leger ons land binnengevallen. Het 1^e Duitse Leger onder bevel van generaal von Kluck was het meest rechtse van de Duitse aanvallende legers; dit betekent dat dit leger het meest noordelijke was dat in ons land vorderde. Links van het 1^e Leger bevond zich het 2^e Duitse leger onder bevel van von Bülow. Het 2^e Cavaleriekorps onder bevel van von der Marwitz ging, zowel het 1^e als het 2^e Duitse Leger vooraf, en had als opdracht de doortocht van deze twee legers te beveiligen. Het cavalerie korps bestond uit drie divisies, de 2^e, de 4^e en de 9^e. De aandacht gaat uit naar de 2^e Divisie.

Net als de andere divisies beschikte de 2^e Divisie ⁽⁴⁾ – onder bevel van generaal von Krane - over drie cavaleriebrigades, elk bevattende twee regimenten. Op divisie niveau was er een sectie mitrailleurs, een groep artillerie te paard en een bataljon Jagers te voet waaronder een compagnie cyclisten. Het 7^e Regiment Kurassiers maakte deel uit van de 8^e Cavaleriebrigade van de 2^e Divisie. Het is het 5^e Eskadron van dit 7^e Regiment von Seydlitz ⁽⁵⁾, dat een rol zal spelen in het gevecht te Leffinge.

Na de val van de forten van Luik en de terugtrekking van het Belgisch leger naar Antwerpen hervatten de Duitsers op vrijdag 21 augustus hun zwaai naar het zuiden. Aanvankelijk lieten de Duitsers hun rechterflank – in de veronderstelling dat het Belgisch leger verslagen was – maar matig beschermen. Nochtans hielden de Duitsers er rekening mee dat ofwel een aanval vanuit Antwerpen of het aan land brengen van Britse versterkingen via de havens van Oostende en Zeebrugge mogelijk was. Vooral dit laatste zou de kwetsbare rechterflank ernstig kunnen bedreigen en de aanvoerlijnen naar het front in het noorden van Frankrijk ernstig in gevaar kunnen brengen.

³ De Duitse cavalerie bestond in 1914 uit 110 regimenten: kurassiers, dragonders, huzaren, ulanen, Beierse en Saksische zware cavalerie, jagers te paard en lichte ruitery.

⁴ De 2^e Div bestond uit de 5^e Cav Bde (2^e Regt Dragonders en 3^e Regt Ulanen), 8^e Cav Bde (7^e Regt Kurassiers en 12^e Regt Huzaren) en een Bde Huzaren (1^e en 2^e Regt Huzaren).

⁵ Het regiment werd genaamd naar de cavalerie generaal Friedrich Wilhelm Freiherr Seydlitz-Kurzbach (1721-1773).

Bijzondere toestand in België, in de niet-bezette gebieden

Op 22 augustus stelde de Minister van Oorlog, de Broqueville, luitenant-generaal Clooten ⁽⁶⁾, aan als militair gouverneur van de niet-bezette gebieden (gouverneur militaire de la rive gauche de l' Escaut). Dit gebied bevatte bijna volledig het gedeelte op de linkeroever van de Schelde of het grondgebied dat vrij was gebleven ten westen van de Schelde en de Dender. De generaal kreeg volgende opdrachten:

- de orde en de rust herstellen;
- patrouilles en kleine detachementen, die zich in het niet-bezette grondgebied zouden verplaatsen, achtervolgen;
- de toegang tot dit gebied verbieden;
- terugdrijven van vijandelijke elementen.

Om zijn opdrachten te kunnen uitvoeren, beschikte de gouverneur over de beschikbare territoriale Gendarmerie-eenheden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen, alle eenheden van de Burgerwacht gestationeerd in de regio (dienden zo nodig terug samengesteld), vrijwilligers, over de (eskadrons)groep Blondiau (zie verder) en over enkele gepantserde auto mitrailleurs.

Toestand, rol en opdrachten van de verschillende betrokken partijen.

Sommige bronnen vermelden dat de Burgerwacht en vrijwilligers hebben deel genomen aan het gevecht te Leffinge. Bij mijn onderzoek heb ik daar geen bevestiging van gevonden en derhalve zullen deze partijen – ondanks hun verdiensten op andere plaatsen – hier verder niet besproken worden.

a. De Gendarmerie

De Belgische Gendarmerie, als openbare macht opgericht om binnen het Koninkrijk de ordehandhaving en de uitvoering van de wetten te verzekeren had sinds 1830 heel wat wijzigingen ondergaan van haar (meestal) territoriale organisatie. Als militaire macht, oorspronkelijk belast met politionele opdrachten, kreeg ze in de loop van de 19^e eeuw stilaan een ander karakter en werd een politiemacht met een militair karakter als gevolg van het belangrijkste deel van haar taken, die ze in tijden van vrede in het land uitvoerde.

Om tegemoet te kunnen komen aan haar toenemende opdrachten werden op 17 januari 1913 drie mobiele machten opgericht. Deze reorganisatie had tot doel te vermijden dat de diensten van de territoriale eenheden – waar vroeger uit geput werd om, waar nodig in het Koninkrijk versterking te leveren - te onttrekken aan deze oproepen en alzo te vermijden dat de gewone dienst werd gedesorganiseerd.

⁶ Lt Gen Clooten werd met het MB van 8 augustus 1914, voor de duur van de oorlog, benoemd tot militair gouverneur van de provincie Brabant.

Een tweede belangrijk doel was om altijd te beschikken over een samengestelde eenheid die zonder uitstel kon optreden.

Op de vooravond van 1914 telde de Gendarmerie een theoretisch effectief van 85 officieren en van 4.240 onderofficieren en gendarmen; in één adem wordt ook het effectief aan paarden vermeld: 110 officierspaarden en 1.707 troepenpaarden. Ze was als volgt georganiseerd:

- een korpscommando;
- vijf territoriale groepen verdeeld in compagnies, districten en brigades;
- één depot die de diensten van de staf, het mobiel- en onderrichtseskadron en de remonte omvat;
- drie mobiele machten gekazerneerd te Brussel, Gent en Luik.

In 1914 telde het veldleger zes divisies en een cavaleriedivisie. Iedere divisie bestond uit drie of vier gemengde brigades, een cavalerieregiment, een artillerieregiment en een geniebataljon.

Binnen het veldleger werd de Gendarmerie als volgt georganiseerd:

- een provoost bij elke divisie(Incl. de cavaleriedivisie);
- een peloton bij elke gemengde brigade;
- een detachement bij elke vesting.

De gendarmen die deel uitmaakten van deze voornoemde eenheden, werden geput uit de territoriale eenheden

Op 3 augustus 1914 werd de eskadronsgroep opgericht en ter beschikking gesteld van de opperbevelhebber van het leger en was samengesteld uit manschappen van de mobiele machten van Gent, van Brussel en van het depot van het korps. De eskadronsgroep stond onder bevel van majoor Blondiau en omvatte drie eskadrons te paard, een peloton wielrijders en een automitrailleur.

De gendarmerie eenheden van Oost- en West-Vlaanderen waren – in de loop van de maand augustus - door het vertrek van de legereenheden in de richting van de Gete en daarna door de terugtrekking naar Antwerpen, afgezonderd. Ze maakten dan ook de verbreiding van de rechtervleugel van het Duitse leger mee, maar ze verzetten zich soms met hulp van de Burgerwacht en van vrijwilligers tegen de Duitse verkenningstochten.

Op 18 augustus trekken de eenheden van West-Vlaanderen zich terug naar Oostende. Deze terugtrekking werd gecontesteerd.

Op 23 augustus vroeg de minister de Broqueville, aan de pas benoemde Clouten om de houding (beslissing) van de militaire gouverneur van West-Vlaanderen, generaal-majoor Stienne te onderzoeken i.v.m. het order dat hij zou hebben gegeven om terug te trekken naar Oostende zonder de Duitsers te bevechten. De minister schrijft: " *J'ai donné l' ordre à ce général d'utiliser ses gendarmes pour purger la Flandre des patrouilles qui la sillonnent et de leur prescrire de regagner leur poste qu'ils ne peuvent abandonner sans combattre énergiquement les envahisseurs.*"

In zijn rapport van 1 september aan de minister, aangevuld met een verslag van Dath de compagniecommandant van de gendarmerie van Brugge rechtvaardigde Stienne zijn houding. Wegens de aangekondigde overmacht van Duitsers gaf Stienne op 20 augustus het bevel aan de compagnie van Brugge weerstand te bieden en slechts in uiterste nood terug te plooiën naar Oostende. Op 24 augustus zou de compagnie geconcentreerd zijn in de omgeving van Oostende (Oostende: 41, Koekelare 5 en Gistel 10)

b. De Duitse cavalerie

Bevreesd voor een eventuele aanval op de rechterflank werden er patrouilles uitgestuurd die verkenningen uitvoerden tot diep in het gebied ten westen van de Schelde; het kwam tot schermutselingen met Burgerwacht of Gendarmerie. Het Belgische leger beschikte immers over geen eenheden om tegen de patrouilles op te treden.

De voornoemde opdracht werd toevertrouwd aan het 2^e Cavaleriekorps; binnen dit korps zullen specifiek de Ulanen en de Kurassiers een rol spelen.

Op 21 augustus 's middags krijgt het 5^e Eskadron, dat zich dan in Terafene (toenmalige provincie Brabant) bevindt een verkenningsopdracht dat kadert in een algemene opdracht van de 2^e Cavaleriedivisie. De divisie had de opdracht de opmars van het Engels landingsleger vast te stellen. Er werd aangenomen dat de landing in Duinkerke (Fr), Oostende of Zeebrugge zou kunnen gebeuren en dat vandaar de Engelsen per trein in zuidelijke richting zullen vervoerd worden om aansluiting te krijgen met de linker vleugel van het Franse leger tussen Charleroi en Gembloux. Naast het 5^e eskadron (5./Kür.7 onder bevel van von Versen) werd ook het 1^e eskadron van het 3^e Regiment Ulanen (1./Ul.3 onder bevel van von Webel) met de verkenningsopdracht belast. De Ulanen verkennen tussen Hollandse grens en de lijn Gent-Brugge, terwijl de Kurassiers versterkt met 20 wielrijders van het 9^e Jagers bataljon, aangevoerd door luitenant Schmarje van de reserve links van de Ulanen aansluiten. De linkse grens van het operatiegebied van de Kurassiers is de lijn Ninove-Roeselare-Diksmuide. Daarenboven is er een zelfstandige patrouille van de 5./Kür.7 te Kortrijk operationeel.

De hoofdopdracht van deze cavalerie eskadrons was het vaststellen of er Engelsen geland waren. Evenwel blijkt dat ze zich nog een bijkomende opdracht hadden toegeëigend, namelijk de spoorlijnen saboteren. Vanuit hun oogpunt bekeken was dit logisch om te beletten dat de Engelsen via het spoor aansluiting zouden maken met het Franse leger. In hoeverre dit een eigen initiatief betrof of opgelegd was, is niet bekend.

Het 5^e eskadron ging op 22 augustus over Ouwegem tot Kruishoutem en bivakkeerde daar om 11 uur in de voormiddag. Daags daarop werd Ardooye (5 km noordoostwaarts van Roeselare) bereikt waar gebivakkeerd werd in het kasteel van burggraaf de Jonghe d' Ardooye

Op 24 augustus om 6.00 h. trok het eskadron verder naar Oostende; ondertussen had een patrouille onder bevel van onderofficier Grafe de lijn Gent-Brugge bij Aalter gesaboteerd. De mars bracht hen naar Lichtervelde waar ze omstreeks 8.25 h. de telefoon - en telegraafdraden in het station doorsne-

den. Halverwege de voormiddag kwamen ze aan in het station van Torhout waar eveneens de draden werden doorgeknipt. Een aantal onder hen ging op zoek naar de stationskas in de hoop er geld te vinden. De trein die onderweg was van Brugge naar Kortemark werd in het station van Torhout staande gehouden en teruggestuurd. De sporen werden vernield, alsook een aantal palen omgezaagd. 's Avonds werd gebivakkeerd in de bossen van de wijk Pottebezemhoek op de grens van Torhout en Veldegem.

De volgende dag werd om 3 h. 's morgens opgebroken om naar Oostende te vertrekken.

Incidenten in Snaaskerke en Leffinge op 25-08-1914

Het is niet evident om de feiten correct weer te geven. Enerzijds liggen de feiten al meer dan 100 jaren achter ons en anderzijds zijn eventuele getuigen allemaal gestorven. Ook in functie van het soort bron is de weergave van hetgeen er was gebeurd eveneens beïnvloed.

Bij het lezen van diverse bronnen is het ook niet steeds duidelijk op welk tijdstip het gevecht te Leffinge begon en er ook eindigde. Als we aannemen dat de aankomst van de Duitsers aan de Kalsijdebrug (5.45 h.) en het overlijden van de gendarmen (6.30 h. volgens de aangifte op het gemeentehuis te Leffinge om 09.00 op dezelfde dag) correct zijn, dan dient er op gewezen dat alles zich op zeer korte tijd heeft afgespeeld.

a. Vordering/nadering van de Duitse verkenners

Het algemeen kader waarin de Duitsers opereerden, is hiervoor reeds uitvoerig aan bod gekomen. Om 3.00 h. in de ochtend van dinsdag 25 augustus 1914 brak het 5^e Eskadron van het 7^e Kurassiers regiment von Seydlitz, versterkt met 20 wielrijders van het Jäger-Feld-Bataillon nr. 9 ⁽⁷⁾, hun kampement in het gehucht Pottebezem, ten NO van Torhout op het grondgebied Veldegem (nu Zedelgem) op; ze namen in Torhout de weg naar Oostende.

Voor de Duitsers was het blijkbaar een "toeristische uitstap"; Köhler, de auteur van de geschiedenis van het regiment, verhaalt: "Het was een wondermooie, koele zomermorgen; uitstekend om te paard te rijden. Allen waren uitgelaten en in goed gemoed. Luitenant von Bülow zei dat hij de casino speelzaal wilde bezoeken om de bagagezakken zoveel als mogelijk vol goud te vullen, een ander verheugde zich om een bad te nemen in de Noordzee".

Ter hoogte van Gistel werd er een patrouille naar het station gestuurd; omstreeks 5.10 h.- 5.15 h. de trein naar Oostende was juist vertrokken, wordt de bareelwachter bedreigd en worden – net als de dagen ervoor in Zedelgem en Torhout, telefoon – en telegraafdraden doorgeknipt. Intussen vorderde het eskadron in de richting van Oostende waar ze omstreeks 5.45 h. opgehouden werden door de openstaande brug van Snaaskerke, zijnde de Kalsijdebrug.

⁷ Het 5^e eskadron is versterkt met – vermoedelijk – een peloton wielrijders. Wat het aantal betreft, zijn er nogal verschillen al naar gelang de bron; er mag aangenomen worden dat het aantal op respectievelijk 150 en 30 ligt.

b. Oproep van de Gendarmerie

In de nacht van 24 op 25 augustus komt het detachement van de groep Mons (o.l.v. luitenant-kolonel Bloem) vanuit Antwerpen, in Oostende aan. Om 4.15 h. in de ochtend wordt "Te wapen" geroepen en 82 rijkswachters trekken – per fiets en per auto - op naar Snaaskerke waar een Duitse cavalerie eenheid – komende van Torhout – op weg is in de richting van Oostende.

c. Het eerste incident aan de Kalsijdebrug

Toen het Duitse eskadron westelijk van Snaaskerke over het kanaal wilde, stelde men vast dat de brug opengedraaid was. Het is niet duidelijk wie hier toe het initiatief nam of wie het bevel had gegeven.

Vanuit militair oogpunt vormt het kanaal Nieuwpoort- Plassendale een ideale natuurlijke hindernis om een verdedigingslijn op te werpen. Het draaien van de bruggen over het kanaal is derhalve een logische maatregel.

In zijn rapport van 29 augustus 1914, aan de militaire commandant van de provincie West-Vlaanderen, zette Dath, commandant van de compagnie van de gendarmerie van Brugge, zijn manoeuvreidee uiteen voor de periode 22-24 augustus 1914. De compagniecommandant beschikte in die dagen enkel over zijn territoriale gendarmes en in het rapport – welke in feite ook een rechtvaardiging inhoudt – beschreef hij hoe hij reageerde tegen de oprukkende Duitsers. In feite kwam het er op neer dat de gendarmerie met het beperkte effectief de Duitsers niet konden bestrijden en dat een terugtrekking naar Oostende gerechtvaardigd was.

In zijn rapport haalt hij wel aan dat het een optie was om vooruitgeschoven posten op te stellen ter hoogte van de waterlijn (cfr kanaal Nieuwpoort-Plassendale). Aldus mag verondersteld worden, dat het draaien van de brug wellicht op bevel van de gendarmerie is gebeurd.

Volgens een nota (onbekende datum) van generaal-majoor Godfroid van de gendarmerie waren de overgangen van het kanaal op 24 augustus 1914 om 18.00 h. "bezet".

Volgens een ooggetuigenverslag van Charles Rotsaert, die in de omgeving van de brug woonde, zouden de gendarmen op 25 augustus niet van veel moed getuigd hebben door – in plaats van de brug te bewaken of te verdedigen – *de brug in open scheepstand te draaien en te blokkeren en daarna zich terug te trekken ter hoogte van de Kromme Elleboog*. Dit is een interpretatie van een getuige die waarschijnlijk niet de juiste toedracht kende van de handelwijze van de gendarmen. Vermoedelijk heeft men een hindernis willen opwerpen, maar de hindernis ook nog onder vuur houden hield misschien te veel risico's in voor de omwonenden. Immers de Kalsijdebrug was een gehucht van Snaaskerke dat enigszins zelfstandig kon functioneren. Er woonden heel wat mensen waaronder ook de Theophiel Diet, graanhandelaar maar tevens ook burgemeester tijdens een groot deel van de oorlog.

De getuigenis is in die zin toch belangrijk omdat bevestigd wordt dat de gendarmen aan de brug zijn geweest voor de aankomst van de Duitsers. Immers om 4.15 h. werden ze in Oostende gealarmeerd en hebben de gendarmen in principe voldoende tijd gehad om voor de Duitsers (aangekomen omstreeks 5.45 h.) aan de brug te zijn.

Meer dan waarschijnlijk is de brug gedraaid geweest op bevel, of minstens met medeweten, van de gendarmen en met de (onmisbare) hulp van omwonenden.

Aan de brug woonde uiteraard de bruggendraaier maar ook een smid (Camiel Caura). Om te verhinderen dat de Duitsers de brug opnieuw zouden draaien, werd de as van de brug, op advies van de omwonenden, in het water geworpen. Toen de Duitsers arriveerden en de brug open vonden, verplichtten ze Diet om de brug te openen; omdat de bedreigingen ernstig moesten worden genomen hebben Emiel Dresen (caféuitbater) en de smid gedregd en de as waarvan, ze wisten waar deze in het water was geworpen, terug opgevist.

Eens de brug geopend, wat volgens Köhler door de eskadronschef "in orde werd gebracht (!)", ging het verder in de richting van Oostende.

d. Kromme Elleboog

Zoals reeds gemeld, hadden de gendarmen zich in hinderlaag gelegd aan de Kromme Elleboog. De keuze was vermoedelijk ingegeven, omdat er aldaar meer dekkingsmogelijkheden waren dan langsheen de weg tussen de Kromme Elleboog en de Kalsijdebrug.

De confrontatie gebeurde aan "een bocht"; we weten intussen dat daarmee de "Kromme Elleboog" (bocht van de Torhoutsteenweg) op het grondgebied van Leffinge wordt bedoeld. De gendarmen verdoken zich in het korenveld.

Blijkbaar zijn de eerste gewerschoten gelost door de gendarmen. Trouwens, de Duitse spits sprong onmiddellijk van de fiets en beantwoordde het vuur. Bij deze eerste schoten werden er 4 Duitsers in de spits gewond.

Langs Duitse zijde zijn de Kurassiers afgestegen, hebben de paarden achtergelaten en zijn ze de wielrijders gaan bijstaan. Het gevecht duurde ongeveer $\frac{3}{4}$ h. en werd, ondanks dat - volgens de Duitse eskadronschef - het gevecht "gunstig" verliep, stopgezet.

In het boek over de geschiedenis van het 7^e Kurassiers Regiment wordt beweerd dat een oorzaak van de terugtrekking van de Duitsers de aanwezigheid betrof van twee Belgische infanterie compagnieën, die op het punt stonden de Duitsers te omsingelen. Dit is totaal onjuist.

Wellicht was de aanwezigheid van Belgische jonge mannen - die sedert enkele dagen per fiets de bewegingen van de Duitsers volgden - aanleiding voor de Duitsers om het gevecht te staken. De komst van de Duitsers had blijkbaar een paniecreactie doen ontstaan bij de bevolking. Voornamelijk in het midden en het zuiden van West-Vlaanderen verspreidde zich het gerucht dat de Duitsers alle mannen tussen 18 en 30 jaar meenamen. Velen verschansten zich in de bossen en de moedigsten volgden per fiets de bewegingen van de vreemde verkenners. Op hun tocht van Terafene naar West-Vlaanderen vermeldden de Duitsers reeds de aanwezigheid van wielrijders die net buiten hun schootsveld bleven. Dit was onder meer het geval in de streek van Ardoie.

Wat het gevecht betreft werd er in het dagblad "Le Littoral" van zaterdag 29 augustus 1914 volgend getuige-relaas weergegeven; " ... *J' étais parmi les 1000 à 2000 vélocipédistes qui suivaient la bande et vous comprenez comme nous ragions de ne pouvoir empoigner les cuirassiers en train de marauder .*"

De fietsers werden vermoedelijk als infanterie aanzien. Toch is er nog een bedenking te formuleren met betrekking tot het aangehaalde aantal. Men mag er van uitgaan dat de eskadronschef – als ervaren militair – relatief goed kon inschatten hoe sterk een eventuele vijand was. Met zijn verrekijker schatte hij de aanwezigheid van twee compagnieën, wat ongeveer 250 à 300 man is en toch ver beneden de 1000 à 2000 wielrijders zoals de krant laat optekenen. Zou 100 à 200 wielrijders niet realistischer zijn ?

Door andere bronnen wordt geopperd dat het gevecht zou afgebroken zijn omdat de munitie van de Duitsers op was. Misschien toch even een berekening. Een tachtigtal gendarmen stond tegenover een 150-tal Duitsers. Deze laatsten – en zeker de cavaliërs – beschikten over 10 laders met elk 5 kogels, zijnde 50 kogels per soldaat. In totaal hadden de Duitsers een theoretische vuurkracht van 7.500 kogels. Dat dit ook praktisch zo was is meer dan waarschijnlijk. Alhoewel het eskadron al betrokken was geweest in gevechten in het oosten van ons land zijn ze meer dan waarschijnlijk – bij het ontvangen van hun verkenningsopdracht naar Oostende – terug bevoorrad geworden; en voor zover bekend hebben ze geen munitie verschoten tussen Teralfene en Leffinge. Een volle vuurkracht dus en in hoeverre dit kon opwegen tegen de vuurkracht van de 80 gendarmen die verhoudingsgewijs maar over 4000 kogels beschikten, wordt betwijfeld.

e. De Duitse terugtrekking

Wat ook de reden van de stopzetting van het gevecht was, feit is dat het gros van het eskadron via de steenweg de richting van Gistel heeft genomen. Een patrouille heeft zich nog even tot aan de suikerfabriek van Snaaskerke begeven maar heeft zich daarna bij het eskadron gevoegd en onderweg kochten ze nog vlees en etenswaren en betaalden met een cheque, betaalbaar in 1915. Een reden waarom een patrouille naar de suikerfabriek was gegaan is mogelijk het feit dat één van de Duitsers voor de oorlog nog in de fabriek had gewerkt.

In de loop van de voormiddag, 11.45 h. om precies te zijn, meldt de stationschef van Zedelgem dat om 10.45 h. een patrouille van 14 Ulanen (!) en 30 cyclisten aldaar zijn gepasseerd en op weg waren naar Ruddervoorde; eraan toegevoegd dat er gekwetsten zijn.

Uit de geschiedenis van het Regiment leren we dat het de bedoeling was om in Ruddervoorde te bivakkeren. Bij het verzorgen van de paarden ontving de Ritmeester een heel merkwaardige brief. Een dame verzocht hem verder te gaan, want hij zou 's nachts overvallen worden door Belgische wielinfanterie uit Brugge. Eskadronschef Versen achtte dit blijkbaar goed mogelijk en daar zijn opdracht was vervuld werd opgebroken en vertrok men terug naar de vroegere bivakplaats Pottebezemhoek.

Of het verhaal van de dame correct was, is niet bevestigd maar een feit is dat generaal Clooten over de aanwezigheid van de Duitsers in Ruddervoorde was ingelicht en hij – na de minister te hebben geïnformeerd – een insluiting en omsingeling voorbereidde. De minister gaf de generaal nog een aanbeveling om de paarden levend in handen te krijgen, omdat het Leger er te kort had.

Voor middernacht werd een numeriek belangrijke eenheid samengesteld, bestaande uit 30 officieren en 600 manschappen ⁽⁸⁾ onder leiding van kapitein Fremault ⁽⁹⁾. Het plan was om rond middernacht de trein te nemen te Brugge tot Veldegem, op 3 à 4 km van de bivakplaats van de Duitsers.

Alhoewel de voorbereiding perfect was, werd het vertrek vanuit Brugge uitgesteld tot 3.30 h. omdat een hoger officier van de gendarmerie die wegens de dringendheid van de actie, over het hoofd werd gezien, bevestiging eiste van het order. Daardoor verliep het vertrek ernstige vertraging op. Eens aangekomen in Ruddervoorde waren de Duitsers niet meer aanwezig. Een achtervolging richting Torhout leverde niets meer op.

Nergens is vermeld wie de hoger officier was. Het vermoeden is dat het majoor Blondiau is; als commandant van de groep die zijn naam droeg, had hij kapitein Fremault onder zijn bevel. Het samenstellen van het omsingelingsdispositief, waaronder de bevelvoerder en de gendarmen, gebeurde blijkbaar rechtstreeks met de uitvoerders. Als de "hoger officier van de Gendarmerie" over het hoofd werd gezien, kan het bijna niet niemand anders zijn dan de commandant van Fremault namelijk Blondiau.

De volgende dag bereikten de Duitsers Wortegem, waar ze nabij een bos zouden uitrusten.

Op 27 augustus rukte de 5^e Kur.7 op tot in Berchem (Kluisbergen, Oost-Vlaanderen). 's Avonds lag het eskadron in het kasteel in Breuze (3 km ten noorden van Doornik) en verplaatste zich op verzoek van de divisie, op 28 augustus naar Rocourt (Fr) om zich in de daaropvolgende dagen bij de divisie te voegen die intussen in de omgeving van Compiègne (Fr) vocht.

f. Gevolgen: doden/gekwetsten/krijgsgevangenen

Er is niet onmiddellijk duidelijkheid geweest wat de gevolgen waren van het gevecht en dit langs Belgische als Duitse zijde. In een verslaggeving aan de minister van Oorlog heeft de militaire commandant van de provincie West-Vlaanderen in zijn nota N 373 van 25 augustus 1914 relaas van twee telefonische mededelingen van reserve luitenant-kolonel Bloem. Om 8.00 h. meldt deze laatste dat tijdens het gevecht onderluitenant Van Sluys is gekwetst alsook 3 anderen; 2 gendarmes zijn gesneuveld. Om 8.20 h. volgt een tweede oproep en meldt Bloem dat 5 gendarmen zijn gesneuveld.

De gesneuvelde gendarmen zijn: VINCENT Louis (41 ½ J), BAUDUIN Oscar (36 ½ j), LOUIS Nestor (46 ½ j), ONAN Maximilien (42 ½ j) en GODART Georges (23 ½ j).

Het overlijden van de Belgen werd de morgen van 25 augustus om 9.00 h. opgetekend in de registers van de burgerlijke stand te Leffinge met als vermelding:

⁸ De samenstelling van deze eenheid was: 52 gendarmes, Jagers te voet van de burgerwachten van Gent en Brugge en burgerwachten van Brugge.

⁹ Kapitein Fremault sneuvelde op 7 oktober 1914 tijdens het " Gevecht aan de Edemolen".

" Gevallen langs den Thouroutschen steenweg op het grondgebied deze gemeente, nabij den hofstede nr. 15 bewoond door de heer Oscar Pittery, doodgeschooten in een gevecht tusschen gendarmen en eene Duitsche voorpost."

Na de oorlog werd, ingevolge artikel 1 van de wet van 17 juli 1918, in de marge van elke overlijdensakte de annotatie "Stierf voor België" bijgevoegd.

Van drie gekwetsten kennen we de verwondingen: de ene kreeg een kogel in de dij, de tweede werd een duim afgeschoten en de derde kreeg een kogel in de hals.

Blijkbaar zouden er nog meer gekwetsten zijn geweest (mogelijks 8).

Op 12 februari 1918 stierf in het hospitaal van Bourbourg (Fr) eerste wachmeester Emile Moreau (° Lustin, 25 augustus 1870). Voor de oorlog maakte hij deel uit van de brigade Feluy en werd tijdens het gevecht te Snaaskerke gekwetst door een vijandelijke kogel; in hoeverre er een oorzakelijk verband is tussen zijn verwondingen en zijn overlijden is niet bekend.

Aan Duitse kant vallen er bij het allereerste contact 4 gewonden. Bij de cyclisten zijn er twee gekwetsten, een hoofdjager is getroffen aan het been en de reservist Hoffmann is getroffen in de onderbuik. Drie kurassiers – Gensch, Greife en Grave - werden eveneens gewond: Gensch die blijkbaar de paarden

bewaakte, werd zwaar gewond in de onderbuik . Greife kreeg een schot door het dijbeen en een geweerkogel doorboorde de arm van Grafe.

Door de Duitsers werd er één gekwetste (hoofdjager) terug meegenomen de drie andere gekwetsten werden aan de brug achter gelaten onder de hoede van een verzorger, "Gefreiter" Petersen. Wilhem Gensch was er zo erg aan toe dat hij op 31 augustus 1914 overleed in het militair hospitaal van Oostende.

g. Overbrenging/ Verzorging

De gewonden werden volgens sommige bronnen overgebracht naar het lazaret Stracké te Oostende voor verzorging. Deze bewering staat enigszins haaks op een ooggetuigenverslag van een correspondent van de Engelse Daily Telegraph. Volgens deze krant van 26 augustus 1914 werden zo wel Duitse als Belgische gekwetsten aan boord gebracht van een stoomboot. De correspondent zou om 6.00 h. in zijn hotel in Oostende zijn gewekt, zich vlug hebben omgekleed ("... hurriedly dressing, I left the hotel...") om zich naar de haven te begeven. Daarna beschrijft hij de aankomst van zowel Belgische als Duitse gekwetsten, die aan boord worden gebracht. Een juist tijdstip is niet bekend maar zijn beschrijving doet vermoeden dat de gekwetsten rechtstreeks van het gevecht naar de boot werden gebracht. Misschien werden ze daar verzorgd door leden van het Rode Kruis die hun hoofdverblijf hadden in het lazaret Stracké. Immers met het lazaret wordt het "hotel d' Allemagne" gelegen in de Kaaistraat 24 te Oostende bedoeld en welke zich op relatief korte afstand van het station bevond. Dit hotel (en twee aanpalende woningen) behoorden toe aan August Stracké, een Oostends hotelier die gedurende de oorlog zijn infrastructuur ter beschikking stelde van het Belgische Rode Kruis.

De journalist beschrijft verder een incident waarbij een Duitser met een armband van het Rode Kruis ook gewapend was. Volgens de verslaggever was deze Duitser gekwetst maar de vraag kan gesteld worden of het niet Petersen betrof die bij de gekwetsten was achtergebleven ?

De stoomboot betrof vermoedelijk de ferry Princesse Clémentine. Via Duinkerke zouden de Duitsers naar Engeland zijn gebracht. ⁽¹⁰⁾ De Daily Telegraph van 28 augustus 1914 titelt op blz 9 "Uhlans in England". Volgens de krant waren het 3 Duitsers, die enkele dagen ervoor gevochten hadden in de omgeving van Oostende. Voor de duur van de oorlog zouden ze in het krijgsgevangenkamp voor Duitsers in Dorchester hebben verbleven.

Begrafenis op 27 augustus 1914

Op 27 augustus 1914 om 10.00 h. werd een rouwplechtigheid georganiseerd in de St. Petrus en Pauluskerk te Oostende ⁽¹¹⁾

¹⁰ De krant de "Daily Telegraph" van 28 augustus 1914 maakt melding van de aankomst van 3 "Uhlanen" in Southampton, die eerder op de week hadden deelgenomen aan een gevecht in de omgeving van Oostende; tot het eind van de oorlog zouden ze verbleven hebben in het krijgsgevangenkamp van Dorchester (graafschap Dorset in ZW Engeland).

¹¹ Bij nazicht op 21 november 2014 van het register der begrafenissen (archief in de pastorie van voornoemde kerk) van 1914 zijn de namen van de betrokken gendarmen niet vermeld.

Om 8.30 h. werden de lichamen opgehaald aan het dodenhuis van het burgerlijk hospitaal van de stad. De rouwstoet begaf zich daarna onder zeer grote belangstelling naar de kerk.

Heel wat prominenten woonden de plechtigheid bij. De honneurs werden waargenomen door een piket van de Gendarmerie en agenten van de politie. Bij aankomst van de kisten in de kerk werden ze omringd door gendarmen en een piket van Engelse fuseliers die juist waren ontscheept.

De dienst werd geleid door E.H. Camerlynck, deken van de stad. Na de plechtigheid in de kerk werden de kisten bijgezet op het gemeentelijk kerkhof. Een rede werd op het kerkhof door Cdt Dath uitgesproken.

Na de oorlog – het tijdstip is onbekend – werden de gendarmen ontgraven en van drie van hen vinden we het graf terug op de Militaire Begraafplaats van De Panne; van twee anderen is de begraafplaats onbekend.

Herdenkingen

In zijn homilie tijdens de begrafenis op 27 augustus 1914 riep de pastoor-deken Camerlynck het stadsbestuur van Oostende op om de gesneuvelden gepast te herdenken:

"... Ostende leur doit l' hommage des héros et il est à souhaiter, qu' après ces journées de tristesse un mémorial sera placé en leur honneur à l' endroit où ils sont tombés."

In hoeverre deze oproep werd opgevolgd is niet bekend. Feit is dat er een gedenkteken heeft gestaan op de plaats van het gevecht, maar wie daartoe het initiatief nam is (nog) niet achterhaald. Het monument werd tijdens WO II vernietigd.

De eerste en de tot nu toe enige herdenkingsplechtigheid werd door de overlevenden gehouden in 1928; een interne nota van de Gendarmerie van juli 1928 (N° 103) roept op om op 28 augustus op de plaats van het gevecht de gesneuvelden te herdenken. De oproep luidde als volgt : *" En ce dixième anniversaire d'année d'armistice et quatorzième de date, les anciens de Snaaskerke doivent se retrouver sur les lieux et aller s'incliner sur la terre où sont tombés leurs braves camarades et où a coulé le sang des blessés. "*

Blijkbaar is deze nota opgesteld door een Franstalige gendarmerie-eenheid want in fine van de nota worden twee gepensioneerde adjudanten, respectievelijk van Sirault en van Peruwelz, belast met de voorbereiding van de bijeenkomst en van de reis.

Gesneuvelde gendarmen

De overlijdensakten van Leffinge, waar de aangifte gebeurde op 25 augustus 1914 om 9.00 h., zijn genummerd van 16 t.e.m. 20; het overlijden is vastgelegd om 6.30 h.

1. **Bauduin** Oscar Achilles Jean Baptiste (stamnummer 10781) /akte 17

Hij is geboren op 4 maart 1878 te Blicquy (provincie Henegouwen, nu Leuze-en-Hainaut).

Kreeg bij zijn geboorte de naam van zijn moeder, Barez. Op 07 mei 1878 werd hij erkend en gelegitimeerd door het huwelijk van zijn ouders Bauduin Henri Joseph en Marie, Stéphanie Barez.

Volgens de bevolkingsregisters van Blicquy werd hij geschrapt uit de registers in 1900 en verhuisde naar Tervueren (betreft vermoedelijk zijn intrede tot de gendarmerie).

Gehuwd met Armande Amelie Laffineur.

Trad tot de gendarmerie toe op 10 november 1900 in het mobiel – en on-derrichtseskadron en kwam van de Grenadiers

Gendarme te voet bij zijn intrede en daarna te paard met volgende graden gendarme (01 december 1900), gendarme 1^e klas (31 juli 1908), brigadier (26 juni 1906), eerste wachtmeester (05 juli 1909) en opperwachtmeester (26 juni 1911).

Terug gendarme te voet met de graad van opperwachtmeester op 13 december 1913.

Volgende onderscheidingen :

- Militair kruis tweede en eerste klas ;
- Kruis van Ridder in de Leopoldsorde met palm;
- Oorlogskruis ;
- Overwinningsmedaille ;
- Herinneringsmedaille van de Oorlog 1914-1918.

Begraven op het gemeentelijk kerkhof van Oostende (Stuiverstraat) op 27 augustus 1914 en later herbegraven op het militair kerkhof van De Panne (graf H 0238).

2. **Godart** Georges Augustus Joseph akteakte 16

Hij is geboren op 25 februari 1891 te Baileux (provincie Henegouwen, nu Chimay). Gehuisvest te Braine-le-Comte, ongehuwde zoon van Emile Joseph Godart en van Marie Lambertine Huaux.

Wachtmeester 2^e klasse te voet van de gendarmerie te Baileux.

Begraven op het gemeentelijk kerkhof van Oostende (Stuiverstraat) op 27 augustus 1914. Huidige begraafplaats onbekend.

3. **Nestor** Louis
akte nr 20

Hij is geboren op 23 februari 1868 te Awenne (provincie Luxemburg). Stierf op 25 augustus 1914 te Leffinge tijdens een gevecht met Duitse kurassiers.

Zoon van Pierre Joseph Louis en Joséphine François. Was woonachtig in Baudour, rue Tournoise 5 ; hij was gehuwd met Sibille Petit (° vermoedelijk in 1875). Vader van een dochterje Mariette (° 05 juni 1910).

Premier Maréchal des Logis à pied de gendarmerie en campagne, affecté à la brigade de Baudour lors de la première guerre mondiale.

Werd begraven op het gemeentelijk kerkhof van Oostende (Stuiverstraat) op 27 augustus 1914 en later herbegraven op het militair kerkhof van De Panne (graf H 0244).

Zijn naam is eveneens gebeiteld in het momument ter nagedachtenis van de gesneuvelden van Awenne, zijn geboortedorp.

4. **Onan** Maximilien Joseph
Akte nr 18

Hij is geboren op 23 februari 1872 te Marchovelette (nu Fernelmont, provincie Namen). Stierf op 25 augustus 1914 te Leffinge tijdens een gevecht met Duitse kurassiers.

Was woonachtig te Marchoveletta bij zijn ouders Onan Valentin en Delchevalerie Thérèse. Had een zuster Aline en een broer Victor, beiden geboren te Marchovelette respectievelijk op 23 maart 1869 en 30 december 1875. Gehuwd met Julia Metens.

De familie werd – vermoedelijk op 18 januari 1878 – geschrappt uit de bevolkingsregisters met een onbekende bestemming. Eerste wachtmeester te voet (Gendarme te Velde) in de brigade Anderlues

Werd begraven op het gemeentelijk kerkhof van Oostende (Stuiverstraat) op 27 augustus 1914 en herbegraven op het militair kerkhof van De Panne (graf H 0237)

5. **Vincent** Louis Joseph
akte 19

Hij is geboren op 15 februari 1873 te Escanaffles (nu Celles, provincie Henegouwen). Stierf op 25 augustus te Leffinge tijdens een gevecht met Duitse kurassiers langs de Torhoutsesteenweg ter hoogte van het huisnummer 15.

Woonachtig te Montignies-sur-Sambre, echtg van Marie Cathérine Kous en zoon van Grégoire Joseph Vincent en van Marie Cathérine Philomène Delvigne.

Opperwachtmeester te voet (Gendarmerie te Velde)

Werd begraven op het gemeentelijk kerkhof van Oostende (Stuiverstraat) op 27 augustus 1914 en zou later herbegraven zijn op het militair kerkhof van De Panne; zijn naam is echter niet hernomen op de lijst van aldaar begraven personen.

Bronnen

Boeken:

- Danny Verhoye, *Een naam in arduin*.
- Geschiedenis van de Rijkswacht Deel I en II.
- Roger Van Der Heyde. *Gevecht tussen Uhlanen en rijkswachters*. Memoirieboek van Leffinge van –56 tot 2000, blz 111. Gestella 33/148.
- Victor Köhler, *Das Kürassier-Regiment von Seydlitz (Magdeburgisches) Nr 7, Seine Geschichte*, Stadsarchief Ieper.
- Henri Bernard. *Totale Oorlog en Revolutionaire Oorlog*. Band I: de XIXde eeuw, de eerste wereldoorlog en de Russische revolutie.
- Liliane en Fred Funcken. *L' uniforme et les armes des soldats de la guerre 1914-1918*. Uitgever Casterman. 1971.
- Patrick Goossens en Lieve Meiresonne. *Vlaanderen Niemandland 1914. Van gendarmen, vrijwilligers en burgerwachten tijdens de eerste oorlogsmaanden*.
- Roger Van der Heyde. *Weerbare mannen en vrouwen uit Leffinge*. Huldeboek 2000. Gestella 038/015.
- Elleboudt en Lefèvre. *Oostende onder de Duitse bezetting*. Heemkring De Ploate Oostende.
- LtKol SBH H. Marchant. *Historique des Troupes Teritoriales Belges en août, septembre et octobre 1914*. Legermuseum Brussel.

Dag- of weekbladen

- Daily Telegraph, dd 26 en 28 augustus 1914.
- Gazet van Oostende, week 35 (van 23 tot 29 augustus 1914).
- L' Echo d' Ostende van woensdag-donderdag 26-27 augustus 1914, zaterdag-zondag 29-30 augustus 1914.
- Le Littoral van 24, 26 en 29 augustus 1914.
- Journal de Bruges et de la Province van 29 augustus 1914.

Andere geschreven bronnen

- Dr. Jos De Smet. Uit de oorlog van 1914. Een brief van 1 september 1914 uit Heist.
- Godfroid. Generaal-majoor van de Rijkswacht. *Campagne 1914-1918. Corps de Gendarmerie. Historique*. Historische dienst van de geïntegreerde politie in Brussel.
- Jean-Marie Barra. *De eerste schermutselingen te Leffinge in 1914*. Graningate 1984, jg. 4 nr. 15, blz 174 e.v.
- X. De eerste oorlogsslachtoffers in onze gemeente. Graningate 1995, jg x nr 59, blz 32 e.v.
- Roger Van Der Heyde. *Gevecht tussen Uhlanen en rijkswachters*. Gestella 33/148
- Lucien Rotsaert. *Ooggetuige verslag der eerste schermutseling tijdens WO I te Leffinge*. Graningate jg 5-6

- Onbekend. *Interne nota Gd dd jul 28 Nr 103: à Snaaskerke, le 25 août.*
- Onbekend. Dagboek " De Grootte Oorlog". Gestella.
- Generaal-majoor Stienne. Nota N° 373 Mob van 25 augustus 1914 aan de Minister van Oorlog.
- X. *Les funérailles de cinq héros.* Document bewaard in Historische Dienst van de geïntegreerde politie.
- André Tahon. *Toen "Gendarmen" in 1914 Oostende redden te Leffinge.* Graningate 2003, nr 91
- Generaal Bayart. *La Gendarmerie Nationale Belge pendant la Guerre 1914-1918.*
- Generaal-majoor Stienne. *Rapport van 1 september 1914.* Legermuseum (Persoonlijk dossier).

Inhoud

Woord vooraf	3
Inleiding	4
Algemene oorlogssituatie medio augustus 1914	5
Bijzondere toestand in België, in de niet-bezette gebieden	6
Toestand, rol en opdrachten van de verschillende betrokken partijen.	6
a. De Gendarmerie.....	6
b. Duitse cavalerie.....	8
Incident Leffinge/Snaaskerke 25-08-1914	9
a. Vordering/nadering Duitse verkenners.....	9
b. Oproep Gd.....	10
c. Kalsijdebrug.....	10
d. Kromme Elleboog	11
e. Duitse terugtrekking	13
f. Gevolgen doden/gekwetsten/krijgsgevangenen	14
g. Overbrenging/ Verzorging	16
Begrafenis op 27 augustus 1914	16
Herdenkingen.....	17
Gesneuvelde gendarmen.....	18
1. Bauduin Oscar Achilles Jean Baptiste.....	18
2. Godart Georges Augustus Joseph	18
3. Nestor Louis.....	19
4. Onan Maximilien Joseph	19
5. Vincent Louis Joseph.....	20
Bronnen.....	21

Verleenden hun medewerking

Provincie West-Vlaanderen

Stad Gistel

KFFS

Heemkring Gestella

Een samenwerking van

